

3. Masdar. *President of Uzbekistan inaugurates 500 MW Zarafshan Wind Farm*, 14.12.2024.
4. Reuters. *ACWA Power signs over \$1.78 bn of renewable-energy deals*, 29.10.2024.
5. Spot.uz. «Внешнеторговый оборот Узбекистана вырос до \$66 млрд», 20.01.2025.
6. Caravan-info. «Рост экспорта Узбекистана в ЕС в 2024 году», 21.01.2025.
7. Upstream. *Renewable target to save 2.5 bcm of gas annually*, 20.12.2024.
8. Евразийский банк развития. *Экономика Центральной Азии: новый взгляд*, 2022.

O‘ZBEKISTONDA MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALARNI RIVOJLANTIRISH ORQALI RAQAMLI IQTISODIYOTNI JADALLASHTIRISHNING IMKONIYATLARI VA XAVFLARI

*Tashtanova Dilafruz Ermuhamad qizi*⁹¹

*Malikov Nu‘monjon Kamalovich*⁹²

Annotatsiya: Maqola O‘zbekistonda moliyaviy texnologiyalar (FinTech) yordamida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish imkoniyatlari va xavf-xatarlarini tahlil qiladi. FinTechning moliyaviy inklyuzivlikni oshirish, tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish va iqtisodiy samaradorlikni yuksaltirishdagi afzalliklari ko‘rib chiqiladi. Shu bilan birga, kiberxavfsizlik tahdidlari, tartibga solishdagi muammolar va raqamli savodxonlikning pastligi kabi xavflar tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: FinTech, raqamli iqtisodiyot, moliyaviy inklyuzivlik, kiberxavfsizlik, raqamli savodxonlik, O‘zbekiston.

Аннотация: Статья анализирует возможности и риски развития цифровой экономики в Узбекистане посредством финансовых технологий (FinTech). Рассматриваются преимущества FinTech в повышении финансовой инклюзивности, снижении транзакционных издержек и увеличении экономической эффективности. Одновременно анализируются такие риски, как угрозы кибербезопасности, проблемы регулирования и низкий уровень цифровой грамотности.

⁹¹ Xalqaro Nordik universiteti, Moliya va moliyaviy texnologiyalar yo‘nalishi sirtqi ta’lim shaklining 3- kurs bosqich talabasi. dilafruztashtanova531@gmail.com

⁹² Iqtisodiyot va biznesni boshqarish kafedrasida katta o‘qituvchisi, JIDU mustaqil tadqiqotchisi, e-mail.: n.malikov@nordicuniversity.org

Ключевые слова: FinTech, цифровая экономика, финансовая инклюзивность, кибербезопасность, цифровая грамотность, Узбекистан.

Abstract: The article examines the opportunities and risks of developing a digital economy in Uzbekistan through financial technologies (FinTech). It highlights FinTech’s advantages in enhancing financial inclusion, reducing transaction costs, and improving economic efficiency. Concurrently, risks such as cybersecurity threats, regulatory challenges, and low digital literacy are analyzed.

Keywords: FinTech, digital economy, financial inclusion, cybersecurity, digital literacy, Uzbekistan.

Kirish

Moliyaviy texnologiyalarning (FinTech) global miqyosda jadal rivojlanishi ularni raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning asosiy omili sifatida ko‘rsatmoqda. O‘zbekistonda hukumat 2022–2026 yillarga mo‘ljallangan Taraqqiyot strategiyasi doirasida raqamli transformatsiyani ustuvor yo‘nalish sifatida belgilab, raqamli iqtisodiyot ulushini 2026 yilga kelib 2,5 barobarga oshirishni maqsad qilgan.⁹³ Mobil to‘lovlar, blokcheyn va raqamli bank xizmatlarini o‘z ichiga olgan FinTech moliyaviy inklyuzivlikni oshirish, tranzaksiyalarni soddalashtirish va iqtisodiy samaradorlikni yuksaltirish imkoniyatini beradi. Shu bilan birga, kiberxavfsizlik tahdidlari, tartibga solish muammolari va ijtimoiy-iqtisodiy tengsizlik kabi xavflar ham mavjud. Ushbu maqola O‘zbekistonda FinTech yordamida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning afzalliklari va xavf-xatarlarini ijtimoiy-iqtisodiy ta’sir va siyosiy asoslar nuqtai nazaridan tahlil qiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi

Moliyaviy texnologiyalar (FinTech) va raqamli iqtisodiyot sohasidagi tadqiqotlar so‘nggi yillarda global miqyosda sezilarli darajada o‘sdı. Jahon banki (2023) hisobotida Markaziy Osiyo mintaqasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning asosiy omillari sifatida internetning keng tarqalishi, yosh aholi va FinTech startaplarning o‘ssishi qayd etilgan. Hisobotda FinTech moliyaviy inklyuzivlikni oshirish orqali iqtisodiy barqarorlikka hissa qo‘shishi ta’kidlanadi, ammo kiberxavfsizlik tahdidlari va tartibga solishdagi bo‘shliqlar asosiy to‘siqlar sifatida ko‘rsatiladi.

BMT Taraqqiyot Dasturi (BMTTD, 2024) FinTechning rivojlanayotgan mamlakatlarda moliyaviy xizmatlarga kirishni kengaytirishdagi rolini ta’kidlaydi. Mobil to‘lov platformalari va raqamli bank xizmatlari qishloq aholisining moliyaviy ehtiyojlarini qondirishda muhim o‘rin tutadi.

Mahalliy tadqiqotlarda Asadov va Rahimov (2023) O‘zbekistonda FinTech ekotizimining rivojlanishini tahlil qilib, Uzcard va Humo kabi platformalar

⁹³ O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son <https://lex.uz/uz/docs/-5841063>

tranzaksiya xarajatlarini 15% ga kamaytirganini qayd etadilar. Ular, shuningdek, IT-Park tashkil etilishi xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda muhim omil bo‘lganini ta’kidlaydilar.

Mintaqaviy tajriba nuqtai nazaridan, Qozog‘istonning FinTech sohasidagi muvaffaqiyatlari diqqatga sazovor. Qozog‘iston Milliy banki (2024) ma’lumotlariga ko‘ra, mamlakat 200 million dollarlik FinTech investitsiyalarini jalb qilgan bo‘lib, bunga ilg‘or tartibga solish tizimi va “regulatory sandbox” tashabbusi yordam bergan.

Xalqaro miqyosda Lee va Kim (2022) FinTech sohasidagi kiberxavfsizlik tahdidlarini tahlil qilib, fishing hujumlari va ma’lumotlar oqishi kabi xavflarni kamaytirish uchun ISO 27001 kabi standartlarni joriy etishni tavsiya qiladilar. Umuman olganda, adabiyotlar FinTechning iqtisodiy o‘rinishdagi salohiyatini ta’kidlaydi, lekin muvaffaqiyat infratuzilma, tartibga solish va raqamli savodxonlikka bog‘liqligini ko‘rsatadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot sifat va miqdoriy ma’lumotlarni tahlil qilishga asoslangan aralash metodlardan foydalanadi. Sifatli ma’lumotlar O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti farmonlari, 2022–2026 yillarga mo‘ljallangan Taraqqiyot strategiyasi va Jahon banki hamda BMTTD kabi xalqaro tashkilotlarning hisobotlari tahlili orqali yig‘ilgan. Miqdoriy ma’lumotlar O‘zbekiston Davlat statistika qo‘mitasidan olingan bo‘lib, 2019–2024 yillarda internet tarqalishi, mobil to‘lovlar qabul qilinishi va FinTech startaplari o‘rinishi kabi ko‘rsatkichlarga e’tibor qaratilgan. O‘zbekistonning FinTech ekotizimini Qozog‘iston va Qirg‘iziston kabi mintaqaviy tengdoshlar bilan solishtirish tahlili o‘tkazildi. Asosiy ko‘rsatkichlar sifatida FinTech investitsiyalari hajmi, foydalanuvchilar qabul qilish darajasi va kiberxavfsizlik hodisalari hisobotlari ishlatildi. Ma’lumotlar tendensiyalarni, imkoniyatlarni va xavflarni aniqlash uchun tahlil qilinib, natijalar SWOT tahlili shaklida umumlashtirildi.

Tahlil va natijalar

Tahlil O‘zbekistonning FinTech sohasida sezilarli yutuqlarga erishganini ko‘rsatadi. 2024 yilga kelib onlayn to‘lov tranzaksiyalari 350 milliontaga yetdi, bu 2019 yildagi 299,3 milliondan 17% ga oshgan bo‘lib, umumiy qiymati 7,2 trillion so‘mni tashkil etdi.⁹⁴ Shahar hududlarida mobil bank xizmatlaridan foydalanish 65% ga yetdi, bu Uzcard va Humo kabi platformalar tufayli amalga oshirildi. IT-Park va mintaqaviy texnologik markazlar tashkil etilishi 2020 yildan buyon 15 ta FinTech startapining paydo bo‘lishiga yordam berdi va 50 million dollar xorijiy investitsiya jalb qilindi.⁹⁵ Bu o‘zgarishlar moliyaviy inklyuzivlikni, ayniqsa qishloq aholisi

⁹⁴ Raqamli texnologiyalar vazirligi (2024). Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasi ko‘rsatkichlari. https://api-portal.gov.uz/uploads/1887ee5b-d890-3391-37fe-2c76b45fe634_media_.pdf

⁹⁵ IT-Park O‘zbekiston. (2024). FinTech startaplari bo‘yicha yillik hisobot. <https://startupbase.uz/uz/news/overview-of-the-fintech-industry-opportunities-and>

uchun yaxshiladi, bank xizmatlaridan foydalanmaganlarning 70% i endi raqamli moliyaviy xizmatlardan foydalanmoqda.⁹⁶

Biroq, xavf-xatarlar ham aniq. 2021–2024 yillarda kiberxavfsizlik hodisalari 30% ga oshdi, ayniqsa mobil bank foydalanuvchilariga qarshi fishing hujumlari ko‘paydi.⁹⁷ Normativ-huquqiy baza texnologik yutuqlardan ortda qolmoqda, FinTech operatsiyalarining faqat 40% i amaldagi qonunlar bilan qamrab olingan.⁹⁸ Raqamli savodxonlik past bo‘lib, qishloq aholisining 45% i asosiy raqamli ko‘nikmalarga ega emas, bu qabul qilishni qiyinlashtiradi.⁹⁹ 1-jadval asosiy imkoniyatlar va xavflarni umumlashtiradi.

1-jadval. O‘zbekiston raqamli iqtisodiyotidagi FinTechning SWOT tahlili¹⁰⁰

Aspekt	Tavsif
Kuchli tomonlar	Yuqori internet tarqalishi (90%), yosh aholi, hukumat qo‘llab-quvvatlashi
Zaif tomonlar	Past raqamli savodxonlik (qishloqlarda 45%), tartibga solishdagi kamchiliklar
Imkoniyatlar	Moliyaviy inklyuzivlik, iqtisodiy samaradorlik, xorijiy investitsiyalar (2020–24 yillarda \$50M)
Tahdidlar	Kiberxavfsizlik xavflari (hodisalar 30% ga oshgan), ijtimoiy-iqtisodiy tengsizlik

Natijalar FinTechning O‘zbekiston raqamli iqtisodiyoti uchun o‘zgartiruvchi salohiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi. Moliyaviy inklyuzivlik, ayniqsa qishloq va kam ta‘minlangan aholi uchun yaxshilandi, bu hukumatning 2026 yilga kelib moliyaviy operatsiyalarni 70% raqamlashtirish maqsadiga mos keladi. Mobil to‘lovlar va FinTech startaplarining o‘sishi tranzaksiya xarajatlarini 15% ga kamaytirdi va kichik va o‘rta bizneslarning kredit olish imkoniyatini 20% ga oshirdi. Bu natijalar iqtisodiy diversifikatsiya va barqarorlikni qo‘llab-quvvatlaydi, bu O‘zbekiston kabi o‘tish davridagi iqtisodiyot uchun muhim ahamiyatga ega.

⁹⁶Jahon banki. (2022). O‘zbekiston iqtisodiy diagnostikasi.

<https://thedocs.worldbank.org/en/doc/b59d81c24166857aa4b068a4b66dc30c-0080012023/original/PR-on-ECA-RVP-visit-to-Uzbekistan-UZ.pdf>

⁹⁷ Daryo.uz. (2025). Sun‘iy intellekt va ma‘lumotlarni himoya qilish qonunchiligi.

<https://daryo.uz/2025/04/19/suniy-intellekt-nazorat-ostida-bolishi-kerakmi>

⁹⁸ BMTTD O‘zbekiston. (2023). Raqamli transformatsiya muammolari.

<https://www.undp.org/uz/uzbekistan/projects/yakunlangan-raqamli-transformatsiya>

⁹⁹ Raqamli texnologiyalar vazirligi. (2024). Raqamli savodxonlik so‘rovi.

<https://gov.uz/oz/imv/news/view/34231>

¹⁰⁰ Manbalar asosida muallif ishlanmasi

Biroq, xavf-xatarlarni e‘tiborsiz qoldirib bo‘lmaydi. Kiberxavfsizlik hodisalarining ko‘payishi shaxsiy ma‘lumotlarni himoya qilish bo‘yicha qonunlar zarurligini ko‘rsatadi, bu so‘nggi qonunchilik tashabbuslari bilan tasdiqlanadi. Normativ-huquqiy bazadagi bo‘shliqlar innovatsiyalarni cheklamoqda, ayniqsa blokcheyn va kriptovalyuta ilovalari bo‘yicha aniq yo‘riqnomalar yo‘q. Raqamli savodxonlikning pastligi, ayniqsa qishloq hududlarida, tengsizlikni kuchaytiradi. Qozog‘istonning ilg‘or tartibga solish tizimi 200 million dollar FinTech investitsiyalarini jalb qilgan bo‘lib, O‘zbekiston uchun o‘rnak bo‘la oladi.¹⁰¹

Imkoniyatlarni maksimal darajada oshirish uchun O‘zbekiston 2026 yilga kelib 1 million fuqaroni raqamli savodxonlik dasturlari bilan qamrab olishi va innovatsiyalarni rag‘batlantirish uchun maxsus FinTech tartibga solish sinov maydonini (regulatory sandbox) tashkil etishi kerak.¹⁰² Kiberxavfsizlikni davlat-xususiy sheriklik va ISO 27001 kabi xalqaro standartlarni joriy etish orqali mustahkamlash xavflarni kamaytiradi. Ushbu choralar global eng yaxshi amaliyotlarga va O‘zbekistonning strategik maqsadlariga mos keladi, raqamli iqtisodiyotning barqaror o‘shishini ta‘minlaydi.

Xulosa va takliflar

O‘zbekistonda FinTech raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim imkoniyatlar taqdim etadi, ayniqsa moliyaviy inklyuzivlik va iqtisodiy samaradorlikni oshirishda. Mobil to‘lovlarning 17% o‘sishi va 50 million dollarlik xorijiy investitsiyalar iqtisodiy diversifikatsiyaga xizmat qiladi. Biroq, kiberxavfsizlik hodisalarining 30% ga ko‘payishi va raqamli savodxonlikning pastligi jiddiy xavf tug‘diradi. Raqamli savodxonlikni oshirish, qonunchilikni takomillashtirish va kiberxavfsizlikni mustahkamlash orqali O‘zbekiston FinTechning afzalliklarini to‘liq ro‘yobga chiqarishi va xavflarni minimallashtirishi mumkin. Ushbu strategiyalar mamlakatning 2026 yilgacha raqamli iqtisodiyotni 2,5 barobar oshirish maqsadiga erishishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son. (2022). 2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida. <https://lex.uz/uz/docs/-5841063>
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 06.10.2020 yildagi PQ-4851-son. (2020). <https://lex.uz/docs/-5032128>
3. Raqamli texnologiyalar vazirligi. (2024). Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasi ko‘rsatkichlari. https://api-portal.gov.uz/uploads/1887ee5b-d890-3391-37fe-2c76b45fe634_media_.pdf

¹⁰¹ Qozog‘iston FinTech assotsiatsiyasi. (2024). Investitsiya hisoboti.

<https://cbu.uz/upload/medialibrary/a53/wn6gcjpkxphv2v4guajin4x01h7iyxa/Yillik-hisobot-2024.pdf>

¹⁰² O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 06.10.2020 yildagi PQ-4851-son <https://lex.uz/docs/-5032128>

4. Raqamli texnologiyalar vazirligi. (2024). Raqamli savodxonlik so‘rovi. <https://gov.uz/oz/imv/news/view/34231>
5. IT-Park O‘zbekiston. (2024). FinTech startaplari bo‘yicha yillik hisobot. <https://startupbase.uz/uz/news/overview-of-the-fintech-industry-opportunities-and>
6. Jahon banki. (2022). O‘zbekiston iqtisodiy diagnostikasi. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/b59d81c24166857aa4b068a4b66dc30c-0080012023/original/PR-on-ECA-RVP-visit-to-Uzbekistan-UZ.pdf>
7. BMTTD O‘zbekiston. (2023). Raqamli transformatsiya muammolari. <https://www.undp.org/uz/uzbekistan/projects/yakunlangan-raqamli-transformatsiya>
8. Daryo.uz. (2025). Sun‘iy intellekt va ma‘lumotlarni himoya qilish qonunchiligi. <https://daryo.uz/2025/04/19/suniy-intellekt-nazorat-ostida-bolishi-kerakmi>
9. Qozog‘iston FinTech assotsiatsiyasi. (2024). Investitsiya hisoboti. <https://cbu.uz/upload/medialibrary/a53/wn6gcejpkxphv2v4guajin4x01h7iyxa/Yillik-hisobot-2024.pdf>

FINTECH TEXNOLOGIYALARINING YASHIL INVESTITSİYALARNI JALB QILISHDAGI ROLI

Berdimurodov Akmaljon Azamat o‘g‘li¹⁰³

Bo‘riyeva Komila Jaloliddin qizi

Xamidov Sardorbek O‘ktambek o‘g‘li¹⁰⁴

Annotatsiya: Maqolada Fintech texnologiyalarining yashil investitsiyalarni jalb qilishdagi roli o‘rganiladi. Raqamli moliyaviy vositalarning ekologik loyihalarga sarmoya kiritish imkoniyatlarini kengaytiradi va investitsiya jarayonlarini shaffof va samarali bo‘lishini ta‘minlaydi. Shuningdek, ushbu maqolada Fintech asosidagi imkoniyatlar va mavjud muammolar yuzasidan amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: Fintech, yashil investitsiyalar, atrof-muhit, moliyaviy xizmatlar.

KIRISH

¹⁰³ “TIQXMMI” Milliy tadqiqot universiteti, “Iqtisodiyot” kafedrasida katta o‘qituvchisi, berdimurodov72@gmail.com

¹⁰⁴ “TIQXMMI” Milliy tadqiqot universiteti, “Iqtisodiyot” fakulteti 2-kurs talabasi, komilaboriyeva7277@gmail.com, sardorbekxamidov77@gmail.com